

Σπέτσες

Επιστροφή στο χθες

Κείμενο - φωτο:
ΣΠΥΡΟΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΤΟΣ

Ήμερες σκηνές που μας γυρίζουν στο παρελθόν.

Το Παλιό Λιμάνι.

Κοντά στις ακτές της Αργολίδας, στα νερά του Μυρτώου πελάγους, βρίσκεται το μικρό καταπράσινο νησί των Σπετσών. Αν και έχει έντονη τουριστική κίνηση, λόγω της μικρής απόστασής της από τις πελοποννησιακές ακτές και την πολυθόρυβη Αθήνα, διατηρεί την παλιά παραδοσιακή της όψη. Έτσι κατακλύζεται από επισκέπτες τα Σαββατοκύριακα και προπαντός τους καλοκαιρινούς μήνες. Άλλοι θα ταξιδέψουν στο νησί για να γνωρίσουν από κοντά τον τόπο που έδωσε αγωνιστές του 1821 και να επισκεφτούν το σπίτι της Μπουμπουλίνας και άλλοι για τις ήσυχες και καθαρές παραλίες της, μακριά από το θόρυβο των αυτοκινήτων.

Μια μικρογραφία του ελληνικού θαύματος: ιστορία, παράδοση και φυσικές ομορφιές είναι και οι Σπέτσες. Ανατρέχοντας στην ιστορία του νησιού συναντάμε στις αναφορές των αρχαίων γεωγράφων και περιηγητών Στράβωνα και Πausανία ως όνομα των Σπετσών την ονομασία Πιτούσσα, δηλαδή τόπος κατάφυτος από πεύκα. Θα καταλήξει σε Σπέτσει, αφού παραφθαρεί και αλλοιωθεί στα μεσαιωνικά χρόνια σε Πέτσει και από τους Βενετσιάνους σε spetsis. Από την προϊστορική εποχή δημιουργούνται οικισμοί στο νησί, κοντά σε πηγές νερού, στους κόλπους της Αγίας Μαρίας και των Αγίων Αναργύρων. Στα χρόνια που ακολουθούν η ιστορία του νησιού συμπλέει με αυτή των αργολικών ακτών. Στη βυζαντινή περίοδο επιδρομές αρχικά βανδάλων και στη συνέχεια Σλάβων ερημώνουν το νησί. Θα ακολουθήσουν Φράγκοι, Καταλανοί, Βενετσιάνοι και Τούρκοι κατακτητές που διαδέχονται ο ένας τον άλλο. Το 1714, όταν το βενετοκρατούμενο Ναύπλιο πέφτει στα χέρια των Οθωμανών, έρχονται εκατοντάδες πρόσφυγες στο νησί των Σπετσών. Μαζί τους και πολλοί χριστιανοί Αλβανοί (Αρβανίτες) που ανήκουν στις δυνάμεις των Βενετσιάνων υπερασπιστών του Ναυπλίου. Οι στενές σχέσεις των Σπετσών με τη Ρωσία της Μεγάλης Αικατερίνης κατέληξαν το 1770 στα δραματικά γεγονότα, των Ορλωφικών. Οι Τούρκοι έπνιξαν στο αίμα το αποτυχημένο επαναστατικό κίνημα μετά την εσπευσμένη αναχώρηση του μικρού ρωσικού στόλου και κατέστρεψαν το λιμάνι και την οχύρωση των Σπετσών στο Καστέλι, αναγκάζοντας όσους Σπετσιώτες επέζησαν να βρεθούν πρόσφυγες στα Κύθηρα και να επιστρέψουν πέντε χρόνια αργότερα, μετά την παραχώρηση αμνηστίας από το σουλτάνο. Αποκορύφωμα του αγώνα των Σπετσιωτών είναι ο αποφασιστικός ρόλος που θα διαδραματίσουν στην Επανάσταση. Στις 3 Απριλίου 1821 υψώνουν τη σημαία της Επανάστασης με το σταυρό και τις λέξεις «Ελευθερία ή θάνατος» στο προαύλιο του μητροπολιτικού ναού του Αγίου Νικολάου. Προύχοντες, караβοκύρηδες και λαός ορκίζονται να δώσουν το αίμα τους, πολεμώντας για την πίστη και την πατρίδα. Κορυφαίο γεγονός η απόκρουση των τουρκοαιγυπτιακού στόλου στον πορθμό των Σπετσών, όταν οι Τούρκοι προσπάθησαν να σπάσουν

Μπροστά από το «Ποσειδώνιο» το άγαλμα της Μπουμπουλίνας.

τον αποκλεισμό του Ναυπλίου και να επισιτίσουν στη συνέχεια τους πολιορκούμενους. Οι Σπετσιώτες, μόνο λίγοι παρέμειναν στο νησί, ήταν έτοιμοι από μέρες με επικεφαλής το γηραίο πρωτάρχοντα Χατζηγιάννη Μέξη. Τα σπετσιώτικα και υδραϊκά πλοία βάλλουν πρώτα εναντίον του εχθρικού στόλου. Ακολουθούν βολές από τις ακτές των Σπετσών και της Κόστας, όπου κι εκεί υπήρχε κανονιστάσιο. Και ενώ η ναυμαχία κρατά πέντε ώρες, γίνεται νέα απόπειρα εμπρησμού μεγάλου τουρκικού πλοίου από ελληνικό πυρπολικό. Από το κανονιστάσιο των Σπετσών, όρθιος στο πυρπολικό του εξορμά ο τολμηρός και ριψοκίνδυνος Σπετσιώτης πυρπολητής Κοσμάς Μπαρμπάτσης και κατευθύνεται κατά της τουρκικής στολαρχίδας. Η κίνηση αυτή του πυρπολητή γίνεται αντιληπτή από τους εχθρούς και έντρομος ο καπετάν Μεχμέτ Πασάς δίνει το σύνθημα της υποχώρησης του στόλου και έτσι σώζεται το νησί.

Αμυγδαλωτά, παραδοσιακό γλυκό του νησιού.

Το ιστορικό ξενοδοχείο «Ποσειδώνιο» στο λιμάνι των Σπετσών.

! Στις 3 Απριλίου 1821 υψώνουν τη σημαία της Επανάστασης με το σταυρό και τις λέξεις «Ελευθερία ή θάνατος» στο προαύλιο του μητροπολιτικού ναού του Αγίου Νικολάου.

Περπατώντας στην Ντάπια.

Η παραλία του Αγίου Μάμα.

Ιστορικές μήμες επαναφέρονται καθώς το μικρό πλεούμενο χώνεται στο λιμάνι των Σπετσών. Ακριβώς πάνω από τα δεμένα θαλάσσια ταξί η πλατεία της Ντάπιας με τα κανόνια θα θυμίζουν το παλιό πυροβολείο του νησιού και το χώρο συνάθροισης των αρχόντων και καπεταναίων στα χρόνια της Επανάστασης. Ένα πρωινό σε κάποια από τα ζαχαροπλαστεία της Ντάπιας με θέα το απέραντο γαλάζιο και τις ακτές της Πελοποννήσου είναι ό,τι καλύτερο πριν ξεκινήσεις την περιήγησή σου στην ιστορική πόλη των Σπετσών. Απαραίτητη επίσκεψη στο σπίτι της Μπουμπουλίνας, που πλέον λειτουργεί ως Μουσείο Μπουμπουλίνας. Φέτος συμπληρώνονται είκοσι χρόνια λειτουργίας ως μουσείου και πολιτιστικού κέντρου. Ακόμα και η είσοδος του αρχοντικού με την προτομή της σε προδιαθέτει για την ξενάγηση που θα ακολουθήσει στο εσωτερικό του κτιρίου. Ο επισκέπτης, ενώ θαυμάζει τα προσωπικά αντικείμενα της καπετάνισσας και διάφορα άλλα εκθέματα, ταξιδεύει νοερά στα χρόνια της Επανάστασης. Ξαναζωντανεύει όρθια, άφοβη με το αστραποβόλο βλέμμα της στο πλοίο της «Αγαμέμνων», όπως ακριβώς την αποδίδει ο γλύπτης στο ορειχάλκινο άγαλμα της που βρίσκεται στο λιμάνι. Κοντά στο αρχοντικό της Καπετάνισσας Λασκαρίνας Μπουμπουλίνας υψώνεται μεγαλόπρεπο το αρχοντικό του Σωτήρη Ανάργυρου, του ανθρώπου που με τις προσφορές στο νησί έδωσε νέα πνοή στη γενεαίρά του. Ο Ανάργυρος, αφού ταξιδεύει σε διάφορα μέρη του κόσμου στα τέλη του 19ου αιώνα εγκαθίσταται στις ΗΠΑ. Εδώ με το επιχειρηματικό μυαλό του και την εργατικότητα του γίνεται ο μεγαλύτερος Έλληνας καπνοβιομήχανος της Βόρειας Αμερικής. Το 1899 εγκαταλείπει για πάντα την Αμερική και το 1900 έρχεται μόνιμα στις Σπέτσες. Το 1904 αποκτά το αρχοντικό που σήμερα όλοι θαυμάζουμε και δυστυχώς παραμένει κλειστό λόγω των τεράστιων φθορών που έχει υποστεί προπαντός στη σκεπή. Έχει κηρυχθεί διατηρητέο από τη δεκαετία του 1980 και όμως δεν βρέθηκε ακόμα κανείς να ενδιαφερθεί για την αποκατάστασή του. Ο Σωτ. Ανάργυρος αναδεικνύεται εθνικός ευεργέτης με τα τεράστια έργα που χρηματοδοτεί. Αγοράζει λοιπόν και αναδασώνει μια τεράστια έκταση που κινδύνευε με αφανισμό, κατασκευάζει το πρώτο υδραγωγείο και χτίζει το ξενοδοχείο «Ποσειδώνιο», για να προσελκύσει τους μεγαλοαστούς της χώρας και πλούσιους ομογενείς του εξωτερικού. Η μεγαλύτερη όμως προσφορά του είναι στα γράμματα με τη δημιουργία της Αναργυρείου και Κοργιαλένιου σχολής Σπετσών. Το Σεπτέμβριο του 1918 προσφέρει τα πρώτα χρήματα (40.000 χρυσές λίρες Αγγλίας), όσα είχε διαθέσει ο μεγάλος Κεφαλονίτης εθνικός ευεργέτης Μαρίνος Κοργιαλένιος. Η Σχολή θα πρωτολειτοργήσει το σχ. Έτος 1927-28 και θα σταματήσει να λειτουργεί το 1983, αφού αποφοίτησαν όλα αυτά τα χρόνια εκατοντάδες προσωπικότητες του πολιτικού, δημοσιογραφικού, επιχειρηματικού, επιστημονικού και καλλιτεχνικού δυναμικού της χώρας μας. Σήμερα λειτουργεί ως χώρος για σεμινάρια και συνέδρια.

Περιπλανήσεις

Συνεχίζοντας τη γνωριμία μας με τα ιστορικά κτίρια των Σπετσών, μέσα από τα στενά δρομάκια που σε πολλά τμήματά τους περπατάς πάνω σε ψηφιδωτά που έχουν κατασκευαστεί από στρογγυλά χρωματιστά βότσαλα, φτάνουμε στο εντυπωσιακό Μουσείο Σπετσών. Από τα επιβλητικότερα αρχοντικά του νησιού, του Χατζηγιάννη Μέξη, ξηπνά μνήμες του παρελθόντος. Μεγάλος άρχοντας του νησιού ο Χατζηγιάννης, ασχολούμενος με ναυτιλιακές επιχειρήσεις απέκτησε τεράστια περιουσία. Με την κήρυξη της Επανάστασης προσφέρει τα τέσσερα πλοία του στον αγώνα και ένα υπέροχο ποσό για τη συντήρησή τους, την επάνδρωσή και κίνησή τους. Το 1938 η τελευταία κληρονόμος του Χατζηγιάννη Μέξη, Καλομοίρα Μέξη και η συγκηρονόμος Νικέτα Θερμισιώτη δώρισαν το αρχοντικό στο κράτος, με σκοπό να γίνει μουσείο.

Με τα ευρήματα των πρώτων ανασκαφών στο παλιό λιμάνι, στη Ζαγοριά, στην Αγία Μαρίνα και τους Αγ. Αναργύρους δημιουργήθηκε και ο πυρήνας της αρχαιολογικής συλλογής, που μαζί με τις υπόλοιπες

ταξινομήθηκαν από το Σπετσιώτη ακαδημαϊκό και καθηγητή στο Πανεπιστήμιο Αθηνών Γεώργιο Σωτηρίου σε επτά αίθουσες του αρχοντικού. Το μουσείο έχει επλουτιστεί και με τα ευρήματα της υποθαλάσσιας έρευνας του Ινστιτούτου Εναλίων Αρχαιολογικών Ερευνών, στο Δοκό και τα Ίρια. Τα ευρήματα του ναυαγίου μάς δίνουν μια καλύτερη εικόνα για τους Πρωτοελλαδικούς οικισμούς της νότιας ακτής της Αργολίδας και των γειτονικών νησιών, καθώς και για τις θαλάσσιες οδούς επικοινωνίας και εμπορίου στο Μυρτώο πέλαγος και το Σαρωνικό κόλπο. Ας αφήσουμε όμως την ξενάγηση στα ιστορικά αρχοντικά του νησιού και ας κάνουμε μια βόλτα μέχρι το Φάρο, πάνω από το Παλιό Λιμάνι. Από την Ντάπια μέχρι το Παλιό Λιμάνι ο θαλασσινός αέρας σε αναζωογονεί και το μάτι απολαμβάνει τα πανέμορφα σπετσιώτικα σπίτια. Τα περισσότερα διώροφα περιβάλλονται από αυλή, στρωμένη με θαλασσινά βότσαλα που σχηματίζουν διάφορα σχήματα, ενώ προστατεύονται από ψηλούς πέτρινους τοίχους.

Σε πολλούς δρόμους τα βοτσαλωτά είναι πραγματικά έργα τέχνης.

Μεγαλόπρεπα σπετσιώτικα σπίτια από την Ντάπια μέχρι το Παλιό Λιμάνι.

Το αρχοντικό του Σωτ. Αναργύρου.

Η γοργόνα, έργο της Ναταλίας Μελά, στο Παλιό Λιμάνι.

Ο τολμηρός Σπετσιώτης πυρπολητής Κοσμάς Μπαρμπάτσης.

Τα περισσότερα σπίτια στο λευκό με μπλε πορτοπαράθυρα διακοσμούνται από τα άμπελλα λουλούδια που πλημμυρίζουν τους κήπους τους. Την ησυχία σ' αυτή τη βόλτα σου χαλά το άκουσμα των πετάλων του αλόγου που σέρνει μια άμαξα. Έχεις την αίσθηση ότι επιστρέφεις στο χθες, σε χρόνια που χάθηκαν. Όμως ο τρομερός θόρυβος από κάποιο μηχανοκίνητο δίκυκλο, πατάκι ή μηχανάκι, σε επαναφέρει βίαια στο σήμερα. Γιατί ενώ δεν κυκλοφορούν αυτοκίνητα στο νησί, τα μηχανάκια κινούνται παντού ανεξέλεγκτα. Μετά την παραλία του Αγίου Μάμα συναντάμε το μοναστήρι του Αγ. Νικολάου. Επιβλητικό το κωδονοστασιό του, δείγμα της κυκλαδίτικης λαϊκής ληθοδομικής τέχνης του περασμένου αιώνα. Φτάνοντας στο Παλιό Λιμάνι, τα πλεούμενα που είναι δεμένα στην προκυμαία, τα ταβερνάκια, τα μεζεδοπωλεία και τα καρνάγια δημιουργούν έναν ανεπανάληπτο ζωγραφικό πίνακα. Εδώ συναντιέται το χθες με το σήμερα, το παλιό με το σύγχρονο. Τα παλιά μαγαζάκια με μοντέρνα μπαράκια, τα ξύλινα σκαριά με τα πολυτελή κρουαζιερόπλοια και πάνω απ' όλα οι τارسανάδες. Οι караβομαραγκοί που συνεχίζουν να χτίζουν ξύλινα πλεούμενα. Στην ανατολική πλευρά του Παλιού Λιμανιού ο δρόμος τελειώνει στο Φάρο. Λίγο πριν η εκκλησία της Παναγίας της Αρμάτας χωμένη μέσα στο πευκοδάσος και πιο κάτω ο μπρούντζινος ανδριάντας του μπουρλοτιέρη Κοσμά Μπαρμπάτση. Διάσπαρτα σε αυτό το μέρος εντυπωσιάζουν μια κουκουβιά, ταύροι και ένα κοπάδι κατσίκια να βόσκουν, όλα μεταλλικά έργα της γλύπτριας Ναταλίας Μελά. Το έργο όμως που κλέβει την παράσταση είναι η γοργόνα δίπλα στο κύμα.

Επειδή βρισκόμαστε στο καλοκαίρι πρέπει να αναφέρουμε και τις γνωστές παραλίες του νησιού. Κουνουπίτσα, Σχολές, Ζογεριά, Αγ. Παρασκευή, Αγ. Ανάργυροι, Ζυλοκέρizza, Αγία Μαρίνα.

Ο Άγιος Νικόλαος, άλλοτε μοναστήρι και σήμερα μητρόπολη των Σπετσών.

Ακόμα λειτουργούν τارسανάδες στο Παλιό Λιμάνι.

Μια ευχάριστη βόλτα παραλιακά με άμαξα.

Θαλάσσια ταξί εξυπηρετούν τις συγκοινωνιακές ανάγκες των Σπετσών.